

УДК 75.041.5(438)

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2024.32.17>

ОБРАМЛЕННЯ МІНІАТЮРНИХ ПОРТРЕТІВ У XVII СТОЛІТТІ ЯК ЮВЕЛІРНЕ МИСТЕЦТВО

Романенкова Юлія Вікторівна

*доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри дизайну
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна,
e-mail: y.romanenkova@kubg.edu.ua, orcid: 0000-0001-6741-7829*

***Анотація.** Стаття досліджує вплив полікодовості та синкретизму на мистецтво, зокрема на портретні мініатюри. Проаналізовано історію цього виду живопису, його виникнення, розквіт та занепад, а також техніки створення та способи використання. Мініатюри були не просто портретами, а дорогоцінними прикрасами або цінними подарунками. Досліджено обрамлення портретних мініатюр як творів ювелірного мистецтва, визначено матеріали і техніки, що використовували майстри для портретних обрамлень, та їхнє функціональне призначення. З'ясовано, що портретні мініатюри є одним із видів синкретичного мистецтва, що поєднує у собі різноманітні художні техніки та прийоми виготовлення. Обрамлення художніх мініатюр варто вивчати як окрему мистецьку одиницю в контексті ювелірного жанру мистецтва. Зовнішній вигляд мініатюрного портрета, демонструє стиль епохи та, водночас, особисті вподобання його власника. Портретні мініатюри вважають одним із незмінних атрибутів влади європейських монархій XVI–XVII століть.*

***Метою** статті є аналіз способів обрамлення портретних мініатюр XVII століть, які збереглися в оригінальному вигляді до сьогодні, або відображені на інших творах мистецтва, зокрема, на картинах.*

***Методологія** дослідження ґрунтується на історичному методі, завдяки якому було простежено початок історії цілого напрямку в ювелірному мистецтві, пов'язаного із мініатюрними портретами. Застосування системного методу дозволило виявити, що протягом більш майже чотирьох століть, від XVI–XIX століть ці вироби були популярним атрибутом не лише королівської влади, а й придворних вельмож та людей, що мали високий статус у тогочасному суспільстві. Метод синтезу було використано для встановлення того, що ювелірні прикраси завжди були невід'ємною складовою іміджу монарха та правлячої еліти в європейських країнах.*

***Результати.** Встановлено принцип та процес створення портретних мініатюр демонструє синкретизм різних жанрів мистецтва. З'ясовано, що художні мініатюри важко віднести до того чи іншого виду мистецтва в чистому вигляді, адже їх виготовлення передбачало не лише художню майстерність. Від часу свого виникнення і протягом усієї популярності, портретні мініатюри використовувались як маркер приналежності до того чи іншого суспільного класу, вони слугували натільною прикрасою чи елементом костюму. Часто їх виготовляли для подарунку, який мав певне символічне значення, і, нерідко, політичний контекст. Фактично портретна мініатюра повноцінно поєднувала в собі два мистецькі жанри: портрет і ювелірний виріб. Виявлено, що техніка створення портретів залишалася незмінно протягом століть: їх виконували найчастіше на емалі, рідше – на пергаменті*

чи папері олійними фарбами. Техніка обрамлення художніх мініатюр демонструє використання різноманітних стилів, прийомів та матеріалів.

Наукова новизна полягає у аналізі обрамлення мініатюрних портретів як цінних предметів для дослідження в контексті ювелірного мистецтва. Крім того, більшість мініатюр не збереглися до сьогодні в оригінальному вигляді, а одиничні екземпляри, які не були розібрані з метою продажу дорогоцінних елементів, становлять собою неабияку цінність для історії культури людства.

Практична значущість роботи полягає у використанні дослідження для лекцій і практичних занять, супровідних матеріалів до творів мініатюри у колекціях українських музеїв та подальшого системного вивчення обрамлення портретів у XVII столітті.

Ключові слова: портретна мініатюра, обрамлення портретних мініатюр, ювелірне мистецтво.

ВСТУП

Сучасне світове мистецьке полотно налічує безліч творів, які відображають полікодовість та синкретизм процесу творчості. Більше того, з інтенсивним розвитком науково-технічної бази, протягом XX–XXI ст. утворилися окремі мистецькі жанри, що поєднують у собі різні способи відтворення та сприйняття художнього світу, зображеному у творі мистецтва – інтерактивні художні полотна, кіно і т. ін. Діахронічна ретроспекція і аналіз мистецьких творів, створених задовго до появи електротехнічних засобів створення мистецтва, дає підстави припустити, що вигоди полікодовості творів мистецтва, синкретизму жанрів і форм можна відшукати глибоко в історії людської культури [11, с. 43].

Перші книги, відомості про які збереглися до нашого часу, поєднували у собі не лише відтворення художнього тексту, а й мистецтво каліграфії, що іноді набувало форм повноцінного орнаменту чи художньої картини, ювелірну майстерність в оздобленні обкладинки. Одним із найвідоміших прикладів поліжанрового художнього твору, що був популярним у Європі протягом більш ніж чотирьох століть, аж до початку XIX ст., до винайдення фотографії, є художня мініатюра [9, с. 38]. Художню мініатюру вивчають здебільшого як жанр образотворчого мистецтва, хоча її створення передбачало використання кількох мистецьких технік, у тому числі: ювелірних та каліграфічних. З огляду на це актуальним предметом наукових розвідок мистецтвознавства можуть бути не лише картина, зображена на художній мініатюрі, а й техніки виконання обрамлення, його стилістика, матеріали, з яких виготовлялося. Метою статті є дослідження обрамлення портретних мініатюр як творів ювелірного мистецтва та визначення матеріалів і технік, що використовували майстри для портретних обрамлень,

а також охарактеризувати їхню стилістику, символічність та функціональне призначення.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Загальні відомості про портретну мініатюру як жанр мистецтва, історію його виникнення, розквіту та занепаду, техніки створення та способи використання знаходимо також у публікаціях С. Кашо [4; 5], М. Пойнтон [15; 16], Дж. Мердока [12], Р. Стронга [18], Ж. дю Паск'є [13]. Техніко-технологічному аналізу мініатюр XVII століття присвячені розвідки А. Вейги, Т. Мартінса та Т. Д. Кандейаса [20]. Дослідженням етапів колекціонування портретних мініатюр у українському контексті займалася М. Варчук [1]. На нашу думку, більш детального вивчення потребує оздоблення та обрамлення портретних мініатюр в контексті розвитку світового ювелірного мистецтва, адже найчастіше ці прикраси досліджуються в першу чергу як твори живопису. Натомість кожна мініатюра свого часу була не просто портретом – а дорогоцінною прикрасою чи цінним подарунком.

МЕТОЮ статті є аналіз способів обрамлення портретних мініатюр XVII століть, які збереглися в оригінальному вигляді до сьогодні, або відображені на інших творах мистецтва, зокрема, на картинах.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Портретні мініатюри – це невеликі художні зображення, які виконувалися для осіб королівської родини та вельможної знаті. Більшість дослідників портретних мініатюр періодом їх виникнення називають добу пізнього Відродження у XVI ст. М. Варчук стверджує: «Від XVI століття і до початку XIX століття їхня функція полягала у презентації особи. Однак, після 400 років побутування у Європі та Англії традиція живопису портретної мініатюри

майже зникла під тиском мистецтва фотографії. Колекціонування творів почалося водночас із їхньою появою. Предмети відігравали важливу соціокультурну роль у суспільстві та посідали вагоме місце у політичній історії Європи. Маленькі портативні портрети мали грандіозне символічне значення величі чи то прихильності монарха. Разом із тим, вони слугували інтимним знаком вірності, дружби чи кохання. Мистецтво мініатюри вирізняється не тільки розмірами, а насамперед – специфічними техніками та колом визнаних майстрів» [1, с. 137].

На початку свого виникнення мініатюри слугували одним із символів династичної чи політичної приналежності. Мініатюрні портрети прийнято було використовувати як прикраси, дорогоцінні подарунки чи сувеніри. Складна техніка виконання і дорогоцінне оздоблення робили цю річ досить затратною для виготовлення, звідси і їх вузьке коло поширення – мініатюрний портрет могли собі дозволити виключно люди з вищих кіл тогочасної суспільної ієрархії [8, с. 54].

У XVI–XVII століттях через свою крихітність мініатюри в основному вкладали в розкішні медальйони. Ця практика відображена і в їх образотворчому відтворенні. Часто вони висіли на модних довгих золотих ланцюжках, неприкриті вони трималися дуже обережно й елегантно між великим і вказівним пальцями. Проте протягом вісімнадцятого століття, завдяки зміні стилів моди та розвитку більш надійної техніки емалі, цінність і видимість мініатюр значно підвищилися, а способи демонстрації стали більш різноманітними. Тепер мініатюри носили відкрито: як частину ювелірних виробів (у браслетах, брошках чи кулонах), демонстративно (на тілі, в руці). Часто їх використовували також як прикрасу для одягу. Їх можна було тримати біля серця як медальйон чи кулон на золотому ланцюжку або носити як центральну частину браслета чи каблучки. Окремо в рамці або як частину особистого предмету, наприклад, табакерки, їх можна було демонструвати як цінну річ особистого вжитку та інтер'єру [4].

Докази з різних історичних джерел дають підстави стверджувати, що спершу мода на мініатюрні портрети з'явилася у Франції, про це свідчить наявність десятків мініатюр, що були замовлені не лише королем, але й у колекціях інших видатних членів французького двору. Генрієтта Англійська володіла принаймні п'ятьма скриньками на момент її смерті 1671 року, одна з яких, із зображенням французького короля, була прикрашена топазами, рубінами, смарагдами та діамантами. Ця мода

швидко поширилася за межі Франції, зокрема серед представників тогочасної англійської влади [9, с. 123].

Шлюб, трактат, посольство, служба: кожна подія була приводом для французького короля продемонструвати своє багатство та престиж своїм підданам, друзям і ворогам. Натомість, одержувачі повинні були надіслати відповідним чином аналогічний подарунок, тому замовляли подібні портрети для подарунку королеві. Кілька таких прикладів досі знаходяться в музеях і колекціях по усьому світу [14, с. 164].

З появою більш тендітних технік створення мініатюрних картин, ці портрети стали справжнім символом демонстрації прихильності та поваги, приналежності до певного суспільного класу [16].

Дослідники портретних мініатюр стверджують, що більшість із них не зберегла вигляд своїх початкових обрамлень, оскільки вони були розібрані на дорогоцінні каміння для подальшого їхнього продажу. Проте, в колекціях світових музеїв все ж збереглися цінні екземпляри, що дозволяють проаналізувати ці прикраси як синкретичний твір мистецтва, що поєднав у собі живопис, каліграфію і витончену ювелірну майстерність [20].

Цю мініатюру називають чи не найкоштовнішою, яка збереглася у початковому вигляді до наших часів. Портрет монарха виконано на емалі і поміщено в оригінальну оправу, оздоблену дорогоцінними каміннями. Цікавою є сама форма обрамлення: овал імітує людську голову, зверху якої прикріплено королівську корону, а в середині овалу – мініатюрний портрет короля. Дорогоцінне каміння закріплено на виробі способом відкритої оправы, тому виглядає досить об'ємним [10]. Ювеліри

Рис. 1. Жан I Петіто (1607–1691), Мініатюрний портрет Людовика XIV, близько 1680–1690, емаль на міді, срібло, діаманти, 7.2 см; Музей Лувру (Париж)

використовують такий спосіб закріплення каменів на прикрасах, щоб вони краще «гнали» при потраплянні на них джерела світла. Розташування каміння – відцентрове, симетричне, кристали різного розміру чергуються, що разом утворює своєрідний візерунок із каміння. Оскільки портретні мініатюри із зображеннями монархів часто використовувались в якості одного із атрибутів влади чи політичного впливу, можна зробити висновок, що форма і склад такого обрамлення відповідає стилістиці та призначенню виробу [4].

Обрамлення мініатюрного портрету Карла I оздоблено способом емалювання дорогоцінного металу. За рахунок невеликого розміру і дрібних деталей обрамлення виглядає більш витонченим і не настільки пишним. Окремим елементом декору, що потребує детального аналізу, є орнамент, нанесений на світлу емаль по контуру [17].

Орнамент відігравав неабияку роль у формуванні стилю Фонтенбло і характеру мистецтва Західної Європи цієї доби загалом. Гравери, архітектори, декоратори та майстри художнього ремесла, ювеліри розробляли різноманітні мотиви декору, що використовувалися в різних галузях мистецтва. За допомогою естампів вони тиражувалися. Улюбленим орнаментом був гротеск, перейнятий із античності, у якому перепліталися різноманітні природні форми. Часто орнаментальні аркуші являли собою самостійні твори мистецтва, а не тільки ескізний матеріал. У самому принципі пізньоренесансової форми посилюється декоративна тенденція [14, с. 101]. Серед найпоширеніших орнаментальних мотивів доби маньєризму – черепахи, змії, равлики, рослинні елементи тощо. Простежується тягіння майстрів до незвичного, дивного, лінійного плетіння, вишуканості візерунків. Це

Рис. 2. Анрі Тутен (1614–1683), Портрет Карла I, 1636, емаль на золоті, 6.5 x 5.5 см, оригінальна рама; Рейксмузеум (Амстердам)

фантастичні, ірреальні комбінації елементів, дещо штучні та надзвичайно ускладнені. Лише ближче до середини XVII ст. такі мотиви поступатимуться місцем зображенням більш реальних рослин, квітів. Тому орнамент кінця XVI – початку XVII ст. називають останнім відгуком маньєристичного смаку [2, с. 124].

Примітним є те, що квітковий орнамент оздоблення мініатюри продовжує подібний візерунок на одязі короля. Таким чином утворюється цілісна композиція, елементи якої мають однаково витончений стиль зображення. Стилiстика обрамлення портретних мініатюр часто залежала від характеру і вподобань її власника. Так, король Вільгельм III був одним із перших монархів, який замовив прикраси з мініатюри у французькому стилі. Однак він вирішив не наслідувати стилю французького короля надто точно. Його мініатюри прикрашена на реверсі емальованими квітами, причому лицьова сторона повністю покрита гірським кристалом, а не діамантами, а монограма короля Англії відсутня [18, с. 56]. На відміну від Людовика XIV, добре відомо, що Вільгельм III мало цікавився своїми офіційними портретами, залишаючи художникам малювати образ, який знову і знову копіювався на великих полотнах, гравюрах, мініатюрах тощо. Цей мініатюрний портрет короля є єдиним, що зберіг свій оригінальний футляр серед мініатюр кінця XVII століття в Королівських колекціях [4].

ВИСНОВКИ

Портретні мініатюри – один із видів синкретичного мистецтва, що поєднує у собі різноманітні художні техніки та прийоми створення. Ці мініатюрні портрети були надзвичайно популярними серед осіб високої знаті починаючи із XVI і закінчуючи XIX століттям. Мініатюри були мультифункціональним витвором мистецтва – їх використовували як прикраси, символи влади, дарували і замовляли для відзначення важливих подій. Обрамлення художніх мініатюр варто вивчати як окрему мистецьку одиницю в контексті ювелірного жанру мистецтва. Маленькі портрети королівських осіб чи високопоставлених вельмож поміщали в обрамлення із дорогоцінних металів, прикрашали камінням чи емалювали для подальшого розпису. Поряд з художньою майстерністю у виконанні портретів, автори мініатюр демонстрували свої вміння і таланти при створенні обрамлень, які самі по собі виглядали як окрема коштовна прикраса. Серед технік, які можна побачити на таких виробках, що збереглися до сьогодні: покриття емаллю золота, розпис емалі, огранювання

дорогоцінних каменів та їх закріплення у композиції. Зовнішній вигляд мініатюри демонстрував, насамперед, стиль епохи та характер і особисті вподобання її власника. Портретні мініатюри вважають одним із незмінних атрибутів влади європейських монархій.

ЛІТЕРАТУРА

[1] Варчук М. Етапи колекціонування європейської портретної мініатюри XVI–XIX століть. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. 2023. № 3. С. 136–141.

[2] Романенкова Ю. Школа Фонтенбло у контексті французького мистецтва XVI ст. : монографія. Київ : НАККіМ, 2011. 248 с.

[3] Buck S., Chapuis J., Kemperdick S., Roth M., Smith J. S., Syndram D. Renaissance and Reformation. German Art in the Age of Dürer and Cranach. Prestel, 2016. 240 p.

[4] Cachaud C. Framing miniatures in the 17th century : The Golden Age of «la boîte à portrait». The Frame Blog. 2018. URL: <https://theframeblog.com/tag/boite-a-portrait/%29> (дата звернення : 17.04.2024).

[5] Cachaud C., Dulac A.-V. Redécouvrir la miniature : après Hilliard. *Études Épistémè*. 2019. № 36. URL: <https://journals.openedition.org/episteme/5462> (дата звернення : 17.04.2024).

[6] Campbell L. Renaissance Portraits: European Portrait-Painting in the 14th, 15th and 16th Centuries. Yale University Press, 1990. 290 p.

[7] Evans J. Magical Jewels of the Middle Ages and Renaissance, particularly in England. Oxford : Clarendon Press, 1922. 284 p.

[8] Garnier N., Pappe B., Lemoine-Bouchard N. Portraits des maisons royales et impériales de France et d'Europe : Les miniatures du musée Condé à Chantilly. Paris: Somogy, 2007. 303 p.

[9] Greenblatt S. Renaissance Self-Fashioning: From More to Shakespeare. University of Chicago Press, 2005. 332 p.

[10] Louvre. URL: <https://collections.louvre.fr/ark:/53355/cl010056347> (дата звернення : 17.04.2024).

[11] Maes H. Portraits and Philosophy. Routledge, 2020. 344 p.

[12] Murdoch, J., Murrell, J., Noon, P. J., Strong, R. The English Miniature. New Haven, CT : Yale University Press, 1981. 230 p.

[13] Pasquier du J. Miniature, Portrait de l'Intimite. Paris : Norma, 2010. 265 p.

[14] Pérez N. G. Portraiture, Gender, and Power in Sixteenth-Century Art. Creating and Promoting the Public Image of Early Modern Women. Routledge, 2024. 228 p.

[15] Pointon M. Surrounded with Brilliants: Miniature Portraits in Eighteenth-Century England. *The Art Bulletin*. 2001. Vol. 83, № 1. P. 48–71.

[16] Pointon M. The Portrait Miniature as an Intimate Object. *European Portrait Miniatures. Artists, Functions and Collections* / Ed. B. Pappe, J. Schmieglitz-Otten, G. Walczak. Celle : The Tansey Miniatures Foundation – Petersberg : Michael Imhof, 2014. P. 16–26.

[17] Rijksmuseum. URL: <https://www.rijksmuseum.nl/en/collection/RP-P-1911-4565> (дата звернення : 17.04.2024).

[18] Strong R. The English Renaissance Miniature. London : Thames and Hudson, 1986. 200 p.

[19] Unlocking the English Portrait Miniature: The Materiality of Isaac Oliver's Oeuvre. Research Project. URL : <https://fitzmuseum.cam.ac.uk/research/projects/unlocking-the-english-portrait-miniature-the-materiality-of-isaac-olivers-oeuvre> (дата звернення: 28.02.2024).

[20] Veiga A., Martins T. D., Candeias A. J., Mirão J., Manhita A., Miguel C., Rodrigues P., Jorge, G. T. Micro-analytical study of two 17th century gilded miniature portraits on copper. *Microchemical Journal*, 2015. № 123. P. 51–61.

[21] Victoria and Albert Museum. URL: <https://www.vam.ac.uk/collections/portrait-miniatures> (дата звернення: 17.03.2024).

REFERENCES

[1] Varchuk, M. (2023). Etapy kolekcionuvannya yevropeys'koyi portretnoyi miniatyury XVI–XIX stolit' [Stages of Collecting European Portrait Miniatures of the 16th – 19th centuries]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadryv kultury i mystetstv : nauk. Zhurnal – Herald of National Academy of Culture and Arts*. 3, 136–141 [in Ukrainian].

[2] Romanenkova, Y. (2011). Shkola Fontenblo u konteksti frantsuz'kohoho mystetstva XVI st. : monohrafiya [The Fontainebleau School in the Context of French Art of the 16th Century: A Monograph]. Kyiv: National Academy of Culture and Arts Management [in Ukrainian].

[3] Buck, S., Chapuis, J., Kemperdick, S., Roth, M., Smith, J. S., & Syndram, D. (2016). Renaissance and Reformation: German Art in the Age of Dürer and Cranach. Prestel [in English].

[4] Cachaud, C. (2018). Framing miniatures in the 17th century: The Golden Age of "la boîte à portrait". The Frame Blog. Retrieved from <https://theframeblog.com/tag/boite-a-portrait/%29> [in English].

[5] Cachaud, C., & Dulac, A.-V. (2019). Redécouvrir la miniature: après Hilliard. *Études Épistémè*, (36). Retrieved from <https://journals.openedition.org/episteme/5462> [in French].

[6] Campbell, L. (1990). Renaissance Portraits: European Portrait-Painting in the 14th, 15th and 16th Centuries. Yale University Press [in English].

[7] Evans, J. (1922). Magical Jewels of the Middle Ages and Renaissance, particularly in England. Oxford: Clarendon Press [in English].

[8] Garnier, N., Pappe, B., & Lemoine-Bouchard, N. (2007). Portraits des maisons royales et impériales de France et d'Europe: Les miniatures du musée Condé à Chantilly. Paris: Somogy [in French].

[9] Greenblatt, S. (2005). Renaissance Self-Fashioning: From More to Shakespeare. University of Chicago Press [in English].

[10] Louvre. Retrieved from <https://collections.louvre.fr/ark:/53355/cl010056347> [in English].

[11] Maes, H. (2020). Portraits and Philosophy. Routledge [in English].

[12] Murdoch, J., Murrell, J., Noon, P. J., & Strong, R. (1981). *The English Miniature*. New Haven, CT: Yale University Press [in English].

[13] Pasquier du, J. (2010). *Miniature, Portrait de l'Intimite*. Paris: Norma [in French].

[14] Pérez, N. G. (2024). *Portraiture, Gender, and Power in Sixteenth Century Art: Creating and Promoting the Public Image of Early Modern Women*. Routledge [in English].

[15] Pointon, M. (2001). *Surrounded with Brilliants: Miniature Portraits in Eighteenth-Century England*. *The Art Bulletin*, 83(1) [in English].

[16] Pointon, M. (2014). *The Portrait Miniature as an Intimate Object*. In B. Pappe, J. Schmieglitz-Otten, & G. Walczak (Eds.), *European Portrait Miniatures: Artists, Functions and Collections* (pp. 16–26). Celle: The Tansey Miniatures Foundation – Petersberg: Michael Imhof [in English].

[17] Rijksmuseum. Retrieved from <https://www.rijksmuseum.nl/en/collection/RP-P-1911-4565> [in English].

[18] Strong, R. (1986). *The English Renaissance Miniature*. London: Thames and Hudson [in English].

[19] *Unlocking the English Portrait Miniature: The Materiality of Isaac Oliver's Oeuvre*. (Research Project). Retrieved from <https://fitzmuseum.cam.ac.uk/research/projects/unlocking-the-english-portrait-miniature-the-materiality-of-isaac-olivers-oeuvre> [in English].

[20] Veiga, A., Martins, T. D., Candeias, A. J., Mirão, J., Manhita, A., Miguel, C., Rodrigues, P., & Jorge, G. T. (2015). *Micro-analytical study of two 17th-century gilded miniature portraits on copper*. *Microchemical Journal*, 123 [in English].

[21] Victoria and Albert Museum. Retrieved from <https://www.vam.ac.uk/collections/portrait-miniatures> [in English].

ABSTRACT

Romanenkova Y. Framing miniature portraits in the 17th century as jewellery.

The article explores the influence of polycode and syncretism on art, particularly on portrait miniatures. The history of this form of painting, its emergence, flourishing, and decline, as well as creation techniques and usage methods, are analysed. Miniatures were not just portraits, but valuable decorations or precious gifts. The framing of portrait miniatures as works of jewellery art is investigated, the materials and techniques used by masters for portrait frames are identified, and their stylistics, symbolism, and functional purpose are characterized. It is found that portrait miniatures are one of the types of syncretic art that combines various artistic techniques and creation methods. The framing of artistic miniatures should be studied as a separate artistic unit in the context of the jewellery genre of art. The appearance of the miniature demonstrates the style of the era and personal preferences of its owner. Portrait miniatures are considered one of the constant attributes of the power of European monarchies of their time.

Purpose of the article is to analyse the ways of framing portrait miniatures of the 17th century that have survived in their original form to this day or are depicted in other works of art, in particular, paintings.

Methodology is based on the historical method, which traced the beginning of the history of the whole trend in jewellery related to miniature portraits. The application of the systematic method revealed that for more than four centuries, from the 16th to the 19th centuries, these items were a popular attribute not only of royalty, but also of court nobles and people of high status in the society of the time. The synthesis method was used to establish that jewellery has always been an integral part of the image of the monarch and the ruling elite in European countries.

Results. *The established principle and process of creating portrait miniatures demonstrates the syncretism of different genres of art. It has been found that artistic miniatures are difficult to attribute to a particular art form in its pure form, because their production involved not only artistic skill. From the time of their origin and throughout their popularity, portrait miniatures were used as a marker of belonging to a particular social class, they served as a body ornament or costume element. They were often made as a gift, which had a certain symbolic meaning and, often, a political context. In fact, the portrait miniature fully combined two artistic genres: portrait and jewellery. It was found that the technique of creating portraits remained unchanged for centuries: they were most often made on enamel, less often*

on parchment or paper with oil paints. The technique of framing artistic miniatures demonstrates the use of various styles, techniques, and materials.

Scientific novelty lies in the analysis of the framing of miniature portraits as valuable objects for research in the context of jewellery. In addition, most of the miniatures have not survived to this day in their original form, and the few specimens that have not been disassembled for the purpose of selling precious elements are of great value to the history of human culture.

Practical relevance of the work lies in the use of the research for lectures and practical classes, accompanying materials to works of miniature in the collections of Ukrainian museums and further systematic study of portrait framing in the 17th century.

Keywords: portrait miniature, framing of portrait miniatures, jewellery.

AUTHOR'S NOTE:

Romanenkova Yuliia, DSc in Arts, Professor, Chair of Design of Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University Kyiv, Ukraine, e-mail: y.romanenkova@kubg.edu.ua, orcid: 0000-0001-6741-7829.

Стаття подана до редакції 29.03.2024 р.